

MARTURISIREA ORTHODOCSA.

A

BISERICEI APOSTOLICE SI SINODALE DE RĂSÄRIT

COMPUSA

de

FERICITUL INTRU AMINTIRE

MITROPODITUL PETRU MOVILĂ

TRADUSA IN LIMBA ROMANA

de

ARHIEREUL FILARET SCRIBAN

Magistru in Theologie si in științile frumosă.

la anul 1844.

REVADUTA SI CORECTATA DUPA ORIGINALU SAU RETIPARITU

de

ARHIEREUL IOSIF SEVASTIAS BOBULESCU BOTOSANEANU

IASSY

MOGRAFIA D. GHEORGHIU.

1874.

Poruncă nouă daă vrouă, ca să vă iubiți unulă cu altulă, Iōnă 13.

Intru acésta vor cunoscătoři că sunteři ař mei discipuli, de veři avea dragoste intru voi. Iōnă 13. 35.

Este cřrit pentru ori-cine are tipări acéstă carte, fără consimțiměntul meū, ca moștenitoră a defunctului Arhieră Filaret Scriban, traducătoriul și proprietariul ei, la din contra va fi răspundătoriă conformă legilor întru aseminea.

Arhierul Iosif Sevastias Bobulescu Botoșăneanu.

Costică Gheorghe Silvestru

PROCUVANTARE.

Religia este pentru poporă, aceia ce este sufletul pentru corpū, fiind că ialegândū pe omenire cu făcătoriul ei Dumnezeu, și dă viață și putere. Indeșertă s'ar săl mintea omenească a se abate de la acéstă idee, și rezultatul unei asemenei silință nu s'ară putea numi de căt o nebunie îndărătnică.

Cercetândū cine-va cu atențune întâmplările omenirei din secolū în secolū, o vede ocărmuită de o mână mai puternică de căt aceia a omului muritoriu. Rădicarearea împăraților nu curge din planurile cele temporale și putregiose a Csenfuitelor, a Zoroastrilor, a Mino-silor, a Solonilor, Licurgilor, și a Numapombiilor: Nică răsturnarea loră nu isbucnește din puterea Cambisilor, a Alessandrilor, a Atililor, a Cingishanilor (Batiilor:) și a Napoleonilor. Șuvóele poporălor și a secolilor curgă tot după acea lege eternă, care precipităză, (aruncă) riu-

rile în ecénuri, și de acolo le rădică în uburi, pentru a adăpa pământul insetat. Privescă cineva, supt climile cele deșteptătoare minței, pe popoarele cele învârstă ale Asiei și ale Africei, lăgușul științelor și a legilor, pe niște poporă ce se târâsc încă în nociul unei grăse vărvării, și vadă și pe fiul lui Iafet intru unu micu ungii a globulu pământescu supt o climă mult mai puțin favorită de căt acelor dintăi părți a pamântului: Si alătureză pe mai multe poporă a Evropei, vietuitoră mai dea pururea supt un ceriu înourat și posomorât, cu India-nul, și hinezul Asiei cei mănosă și seninose, și atuncea pătruns de uimire și de duioșie, și nevrând va zice cu proroc Imparatul: „Mâna ta Domne aș făcut aceste!..”

Dară care aș fost oare cauza acestei atât de minunate urmări: Lumina acea eșită din peștera Vitleepmului: „Lumină spre descoperirea némurilor, și mărire poporului tău Istrail; . . .”

Dacă nu religiea creștinească, apoi care oare aș fostă cauza luminărei și a rădicării acestei mici Evropi, mai nainte barbare, peste celelalte părți a pamântului?

Totale alte cause ce s-ar prepune, s-ar fi putut, ivi încă cu mai multă înlesnire la națiile Asiei și a le Africei, și prin urmare ne unirea cu acăstă socotință ar fi numai o indărătnicie izvorată din o inimă înrăutățită.

Nu! fericirea popoarelor în de comun, precum și a unuī om în parte, nu poate izvori de căt numai din morala cea Dumnezeescă a religiei creștine. „Care întorce sufletele și pe barbar îl pune tot pe acea trăptă de înbunătățire ca și pe elin.

Am fost deoarece pătruns de adever, că voi aduce o

jertfă de măntuire nămului meu, prin publicarea acestei cărți a credinței Creștine, în limba nației mele. OI de nu m'ar amăgi nedejdea că simțirile izvorite din inima unui compatriot al nostru nemuritorul Mitropolit Petru Movilă, compuitorul acestei cărți, care s'aș aprobat la în-suși Sinodul din Iași, ținut la 1642, va strabate și incalzii păuă și inimile cele mai răci.

Mângăete, iubite cetitoriule, că vezi în mâinele tale o carte, a unuī barbat din singele tău, carele aș fostu și este stălpă al Bisericei și gloria nației tale. Dară mângăite încă și mai mult, că numele tău va fi scris în Căruri, dacă vei face și vei învăța, așa după cum te povățuește acăstă carte a *mărturisirei orthodoxe a bisericii de răsărit*, aprobată de cătră totă Biserica orthodoxă, precum se vede din întăriturile aneasate aicea, ca să fie ca o carte *canonică*, după care să se poată cerca și cunoște adevarul sau ne adevarul, a ori căria alte cărți dogmatice.

De un mare folos am socotit: a adăogi aicea și viața autorului în scurt, păstrându'mi norocirea de a o da mai pe larg în istoria Bisericii Românilor, cu acăria alcătuire acum mă indeletnicesc, și pe care ajutând Dumnezeu încurănd am a o da la lumină.

După ce încă din ani trecuți, am dat la lumină cea întăi Geografie a patriei: Întăile cunoștință franțuzește și Românește, Epistoliile despre datorile preoților, și Invățăturile religiose, morale și istorice; Iată iubite cetitoriule și acăstă carte, după care aș a urma în tipariu și altele, ce sunt gata lucrate, precum *Theologia Dogmatică* și *morală*, *Omiletica*, *Erminévtica*, legile canonice, vi-

etile celor mai însemnăți barbați, a lui Cornelie Nepos, și Tragedia lui Brutus, ne dorind nicăi un interes material din aceste, precum nu am primit nicăi din cele tipărite, ci depuindule la altariul Bisericei și al Patriei, te rogă numai, iubitule cetitoriu, să nu fiu uitat în celsul ru-găciunel, ca dupre cuvintele măntuitorului: „Și însuși pa-harul de apă rece dat în namele lui, și în folosul a-própelui, să și aibă plata sa în șina judecăței!....

Arhimandritul

Filaret Serioban

1844 April in 28

VIEATIA
MITROPOLEI SUCEVEI
PETRU MOVILĂ.

Mitropolitul Petru Movilă, fiul Domnului Moldovei Simeon Movilă, s'aș născut la anul 1597. Aștăzi mai întâi în particular cursul învățăturilor în Moldova, și apoi în Academia de Lviv (Lemberg). Intrigile l'au alunecat din patria sa în Polenia, și dupre spunerea lui Neseșchi în Cartea sa numită *Corona Polonica*, el ar fi petrecut tinerețele sale în cariera o stășască a acestui rigatū, și că s'aș deosebit prin vitejia sa în răsboiul de lăngă Hotin. Protimisind în urmă mai mult apostolia lui Hs. de cătă lumei, el s'aș tras la Chiev, unde la anul 1625, s'aș și călugărit, în sfânta și marea Lavră Pecersca, de către Arhimandritul Lavrei Zaharia, după mórtea căruia pe lă 1628 s'aș și hirotonisit de Arhimandritu a Lavrei, prin cîine curântarea lui Chiril Lucaris, Patriarhul Constantinopolei. În acest an el aș fostă față la Sinodul adunat în Chiev la 15 August, la care s'aș și iscălit. Apoi pe lă 1629. s'aș înalțat la rang de Ecsarh, al tronului Patriarhesc din Constantinopoli, tot de către acel Patriarh, carele îi era cunoscut încă de când fusese rector a scolii din Ostrog.

După moarte regelui Leșescu Sigismund altreile, la 1632. urmând trebuință de a se aduna la Varșava toți deputații țărilor Leșestă, pentru alegerea unui nou Rege, să fost ales și trimis, ca deputat, în locul Mitropolitului de Chiev, Arhimandritul Petru Movilă. El folosinduse de împregiurările atuncea ivite, aș mijlocit de la guvernamentul Regatului Leșescu ce domnia atunce peste Chiev, drepturi pentru Ortodoxii ce se impila până atunce fără de către Papiști și Uniați: Pe lângă care prin înrūrirea ce avea el la curtea Poloniei, aș mijlocit între altele multe, și aceia ca Biserica Catedrală a Sfintei Sofiei, se fie de acole înainte subt administrarea Mitropolitului Ortodox, iară nu mai mult a aceluia uniat, după cum era până atuncea. La acest prilej deputații Ortodoxi, ce era la obșteasca adunare a Leșilor, aș ales la Varșavia pe Arhimandritul Petru Movilă, de Mitropolit al Chievului, i-aș cerut bine cuvântarea Patriarhului de Constantiopol, în urma căria s-aș chemat Mitropolitul Moldovei și cu alți Episcopi la Liov, unde în Stavropigia, Biserica a Adormirei Maicei Domnului, (zidită de Stefan cel Mare al Moldovei,) aș hirotonisit pe Petru Movilă de Mitropolit al Chievului. De aicea Petru Movilă s-aș întors iarăși la Cracovia spre a fi față la încoronarea din nou a alesului Rege Vladislau al 4. la anul 1633 Februarie 6.

Aicea el aș mijlocit de aș scos pe lângă alte drepturi pentru Biserica Ortodoxă, și acela, ca din scola înțemeiată de el încă la 1631: în Monastirea Bradșchi să se întemeeze o Academie Teologică, pe care el aș numi în diata sa Colegium unicum pignus meum: (sin-

gurul meū zolog saū amanet:) pe care el l'aū lăsat în eli-
ronomie pentru urmaș, și din care aū eșit mulți bărbați
fără insemanății, pentru Biserică și stat. În petrecerea sa
în Chiev, și în administrarea Eparhiei, dupre mărturisirea
Istoricului, Ierlie: „El aū administrat bine, aū trăit iu-
frâuat, și pe lângă faptele lui cele creștinescii, tot deuna
„s'aū îngrijit despre Biserica lui Dumnezeu, și aū păzit
„pe oile turmei sale.

Prin rectorul și ritorul sfintei Lavre Pecersca, aū
rădicat din dărămătură Biserica Catedrală, ce aū fost cu
totul ruinată, încât timpuri se ținu de Uniații. Biserica Des-
șetina a lui Vladimir, și Spasca de la Berestov le-aū în-
oită, rădicândule din ruine.

Este de însemnat, că el încă mai nainte de intemeerea Academiei Theologice, aū fost făcut în lavră o scolă
pentru călugării cei tineri, din cauza că Papistașii și U-
niații fiind mai învațății, avea mai mare înriurire, și mai
căt pe ce era ca Clerul lor se încalce pe celu Orthodoxă
din Chiev, și numai prin intemeerea acelei scoli, aū pu-
tut reuși ca să stavilarisască, înriurirea Apusenilor. Apoi
aflând cum că pe la 1620. călătorind pe la Chiev Patri-
arhul Ierusalimului Theofan, ce fusese mai înainte Mitro-
polit al Valahiei: (Precum se vede din înscrisul de pe o
cruce mare de aur, pe care el aū dăruit-o la Monastirea
Bratschii, sau a fraților), aū întemeeat aice scolă pentru
frați. Petru Movilă dupre rugămîntea țărei aū unit scola
din lavră cu acea din Monastirea Bratschi, și s'aū înscris
și singură în numărul fraților acelei scoli, numinduse,
„fratele cel mai mare, Epitrop, Inspector, și protegiator“:
Zidi cu cheltuiala sa scóelele de piatră pe la 1631. Tiin-

dile din însuși venitul său, și crescând un număr mare de clerici, cu hrana și imbrăcământea sa. Apoi pe la 1633 dupre învoiearea mai sus amintită prefecând aceste scoli în Academie cu un deplin curs de filosofie, Theologie, și bibliotecă, în care au depus însuși cărțile sale, și Tipografie, dând pentru ținerea lor patru moșii din ale lavrei, și trei ale sale drepte, și după mórte au dat Academiei totă averea sa, mișcătore și nemîscătore.

Pisma și invidia atâtă pe mulți asupra scóclorū lui Petru Movilă, încăt se sculase tot târgul asupra lor, și aproape fu ca să le desființeze cu totul. Însă Mitropolitul Petru Movilă, prin înriurirea lui, știu a domoli furtuna, și iutat fiind și de Episcopul Silvestru Cosov, ce fusese discipulu în scólele lui cele din Lavră.

Domeșchi și Cosov mărturisesc că dascaliș Academiei, se și mărturisise și să impărtășise, gătinduse ca se fie aruncați de cătră pismatareti intru o nótpe în apa Niprului, éră Petru Movilă să se omóre de acei ómeni, carii pe urmă viinduși în cunoștință, și văzind folosul celu pote trage Biserica din scólele lui, leau numit *elicon* și *parnas*, dându-le și numele de *movilene*, pe care nume lau purtat scólile mai până în zilele noastre.

Mitropolitul Petru Movilă, văzind că din causa lipsei cărților Bisericești, mulți din orthodoci au inceputu să intrebuiuță cărți tipărite la Uniații, sau sirguitu de au tipăritu în tipografia cea din nou infiețată, mai multe cărți Bisericești: și fiind că până în șilele lui, Biserica Răsăritului nu avea vre o carte *canonică*, din care să pótă și Apusenii, și Răsăritenii, în ce stă hotărîtoriu, mărturisirea orthodoxă a Bisericei de Răsăritu, din care causă pe

Iosif Petru Movilă

de o parte Apuseni defăimă pe Răsăritenii, că cred și nu știu hotărâtorii ce cred, ne avându-vre o carte făcută, cercetată și primită la vre un sinod, de Patriarhii Răsăritului ci numai cred că le vinelor în minte: Iar pe de altă parte însuși Orthodocșii se află în nedumerire, după care temeiuri să mărturisască hotărâtorii credința lor, și pentru acesta adesea se amăgea de către Lutero-calvinismul, că atuncea creștea. Dreptă acesta mitropolitul Petru Movilă, aș alcătuită cartea numită: „Mărturisirea „Orthodoxă a Bisericei Apostolice și Catholice de răsărit“. Aș adunat unu Sinodă de toți Episcopii Rosiei mici, și de alți dascali Bisericești, carele său cercetăto, și aș întărită la 1641. Septembrie 8. cu hotărâre de a se traduce în limba Grecească și Latinească, și a se trimite și la aprobarea Patriarhului de Constantinopoli, unde indată său și trimesu. În următoriul an, 1642 după cérerea Domnului din Moldova Vasilie Lupu, orânduind Patriarhul Constantinopoliei Parthenie, a se aduna Sinodă dintre păstorii, Greci, Ruși și Moldoveni, în politia Iașii, Capitala Moldovei, contra eresurilor apusenilor, elu aș trimis acolo cu numita carte spre cercetare pe învățatul Ieromonah Meletie Sirigulă, unde tot odată său trimisă trei deputați spirituali și de la Chiev: Isaia rectorul scolelor Movilene, Ignatie Ritorul Bisericei Catedrale, și învățatul Arhimandrit Iosif, spre a fi față la Sinodă, și la cercetarea acelei cărți. În urma aprobări ei de către acestu Sinod din Iași: Ținută în Monastirea sfintilor trei Ierarhi: *) S'aș trimis acea carte la

*) Din tradiție știu că, acestu Sinodă aș lucrată practicalile sale în mijlocul a insuși Bisericei Trei Ierarhi, și nu în vre o casă altă. După care săvârsinduse, mai multe

tuspatru Patriarhii Răsărituluși, adică, la cînd alu Constanținopolei, al Alexandriei, al Autiohiei, și al Ierusalimului. Carii toți intru o unire aș aprobato, și aș primițo de adevărată Mărturisire, a Crodiniei a totcei Biserici de răsăritu, despre care sau și trimisă întăririile cuvenite la Chiev.

Pe lângă atâtă ingrijire despre turma sa, și în decoum despre Biserica ortodoxă, Mitropolitul Petru Movilă nu aș uitat sănătorii pe Patria sa ce ilu urisă și îl alungase din sinul său. Ca unu adevăratu creștinu, elu se sirgui afacbine, și însuși celora ce îl prigonise, făcânduse îndemnătoriu, și mijlocitoriu, de a se întemnia cele întări scole Bisericești în patria sa, și anume în Monastirea sfintilor Trei-Ierarhi din Iași, din care ca dintr-o răsadință nărăsărit, și sau răsăditu scolele Moldovei de astăzi.

Mișcatu de pericolul ce vedea elu că amenință pe creștini de răsăritu în patria lui, aș îndemnatu pe Mitropolitul Moldovei Varlaam, și pe Vasilie Voevod, ca dupre pilda lui se intemeeză scoli Eclesiastice prin care se pótă a se răsboi în contra iuriurirei Luterocalvinilor, și a Papistilor. Decidupre a loru învoire și cerire, leau trimis pe rectorul scolelor de la Chiev, Arhimandritul Sofronie încă de la anul 1640. (vezi: Opisanie Chievosofiscago

hirotonii însemnate, aș săvârșită și sfintirea sfântului Mir din care, parte sau pastrată până în zilele noastre intr'un vas de argintu poliită cu aur și în formă de un ulcioru ca de 2 ocă, care se află la numita Monastire în pastrare, cu mai multe sfinte vase rămase de la Ctitoru, între care se însamauă mai cu samă, 2 Evangeliu ferecate cu argintu și poleite cu aur, 3 descosuri mari de argintu poleite și înbourate, 1 cadelniță, și o cătue mare, 2 vase, 1 pentru

sobora î Chievscoi Ierarhi stranița 226), care fu așezațu ca rectoru în Monastirea sf.-lor Trei-Ierarhi, unde, și fu membru al Sinodului de la 1642 ce mai sus sau amintită, la care sau și iscălită după Episcopiei Moldovei. Din hrisovale însă a lui Vasilie Voievodă și a urmașului Stefanici Gheorghe se vede că aș fost trimis de la Chiev, și alti dascalii la scoliile din Trei-Ierarhi, pentru acărora întemeiere vrednicul de aducere aminte Domnului Vasilie, aș și zidită case de piatră (vezu Puteșestvie Patriarha Macaria.) Si pentru întinerea dascalilor și a scolerilor, aș dată trei moși: Răchiteni, Tămășeni și luganii. (Vezu condicile hrisovelor vechi în Mitropolie, în hrisovale Domnului Stefanici Gheorghe pentru Trei-Ierarhi). Din aceste scoli aș eșit Cantemirii, Costini, și alti mulți invatași barbațiai Moldovei. După moarte lu Petru Movilă, aș rămasu un manuscript, scrisu însuși de mâna lui, în care sunt descrise tōte cele ce sau întămplat în viața lui în Rosia mică, în Moldova, și în Grecia: Din nenorocire însă acelă manuscript nu amu putut să-lău capătă la mână. El este un înbelașugat isvor, pentru istoria țerei și a bisericei noastre. După multe alte fapte folositore Bisericei și aprópelui, Mitropolitul Petru Movilă se sevărși din viață în al 50-lea an alu vârstei sale

apă și altul pentru vină, la sfânta proscrimide, unu pana ghieri mare cu icsusință lucrată, pentru rădicarea Panaghiei, pahară și linguri în numără, pentru a pute da un ospătu, tōte acestea lucrate bine în argintă, și poleite cu aură. Mai multe veșminte, perdele, pôle, epitafii, și însuși portretele Cetitorilor. Tōte cusute eu fir greu și mărgăritare mari: Aceste tōte înfrumuseță Biserica în timpul acestui sfânt Sinod. Din care unele mi se pare că ar lipsi astăzi din causa

la 31 Decembrie 1647, și fu înmormântată în Biserica sfintei Lavre din Chiev. Portretul lui este așezată cel întâiă între tablourile ce înfrumsățiasă Academia theologică de Chiev. Faptele cele mari și folositore a lui Petru Movilă, nu numai că nu au fostă uitate de cătră urmași, dară și răsplătite dupre vrednicie. În tot anul său însă repauserei lui, clerul împreună cu totuș corpul Academiei de Chiev și cu toți scolerii serbând sfânta Liturghie în Biserica Academiei, mergă pe urmă cu țeremonie pe jos, de la Academie, până la sfânta Lavră, cale mai bine din o verăstă. Unde se sevărșeste panahidă pentru amintirea lui, rostinduse și unuș cuvântuș de laudă de cătră unul din profesori, asupra temei din scriptură: „Pomenirea dreptului cu laudă: . . .